

9 ч. Чернігів: Чернігів. нац. технол. ун-т, 2015. Ч. 4. С. 45-47. 3. Гнедіна К. В., Руденкова С. В. Стратегія як компонент інтегрованого звіту. *Юність науки – 2018: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства*: тези доп. Міжнар. студ. наук.-практ. конф. (11-12 квіт. 2018 р.). Чернігів: ЧНТУ, 2018. С. 154-156.

УДК 658

Н. В. Коцераба, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Вінниця, Україна

АНАЛІЗ І КОНТРОЛЬ ПРИБУТКУ ТА РЕНТАБЕЛЬНОСТІ

Ключові слова: аналіз, внутрішній контроль, зовнішній контроль, прибуток, рентабельність.

З огляду на дискусійний характер навколо питань щодо методології контролю прибутку та рентабельності, вважаємо, що результат вирішення цієї проблеми буде більш ефективним, якщо доповнити його проведення попереднім, поточним і наступним контролем, «що забезпечить перевірку облікової інформації на всіх етапах облікового циклу підприємства, надасть оперативну інформацію про доходи, витрати та фінансові результати» [3, с. 34].

Контроль прибутку неможливий без проведення оцінки його якості та аналізу рентабельності як відносного показника.

Головні оцінюючі критерії якості прибутку ґрунтуються на достовірності показників фінансових результатів, що знаходять своє відображення у фінансовій звітності. Вони зводяться до «...впливу облікової політики підприємства на формування прибутку (збитку), стабільності основних складових фінансового результату, ділового іміджу адміністрації» [3, с. 40].

У розрізі цього питання розглянемо особливості механізму внутрішнього та зовнішнього контролю. Система внутрішнього контролю є тісною взаємодією суб'єкта, об'єкта і засобів контролю в процесі здійснення моніторингу діяльності підприємства та прийняття управлінських рішень.

Основна мета проведення внутрішнього контролю полягає в забезпеченні постійних перевірок законності господарських операцій, достовірності та доцільності їх здійснення, а також у своєчасному виявленні недоліків. Поряд із визначенням мети внутрішнього контролю постає питання встановлення основного завдання, яке, на нашу думку, полягає у виявленні резервів росту та стратегій розвитку підприємства, що можна використати як у поточному, так і в подальших періодах.

Зовнішній контроль прибутку та рентабельності підприємства полягає у перевірці відповідності фінансової діяльності чинному законодавству відповідними уповноваженими органами контролю [2].

Науковці В. В. Нагайчук та А. В. Кашпрук пропонують проводити кількісну оцінку якості прибутку з використанням методу одержання абсолютних оцінок експертів, методу одержання часткових відносних оцінок, методу бальних оцінок, рангового порядку чи парних порівнянь [4, с. 158]. Проте, на нашу думку, що необхідно орієнтуватися на більш спрощені способи оцінки (наприклад, порівняльний аналіз), адже застосування вищезазначених методів потребує спеціальних знань, навиків, допомоги з боку кваліфікованих осіб, що спричиняє чималі матеріальні затрати, та не гарантує точності оцінки.

З метою контролю прибутку на підприємстві проводиться аналіз його відносного показника – рентабельності. Аналіз прибутку та рентабельності здійснюється «для оцінки загальної ефективності вкладених засобів у підприємство», разом з тим даючи «... можливість керівникам приймати ефективні рішення, управляти витратами та визначати резерви збільшення прибутку» [2].

Якісний аналіз прибутковості підприємства дає змогу знайти найбільш витратні та збиткові осередки в діяльності підприємства, а також найбільш прибуткові види діяльності та можливі шляхи розвитку й удосконалення, – зазначають науковці І. Ю. Єпіфанова та В. С. Гуменюк [1, с. 251].

Аналіз прибутку та рентабельності підприємства проводиться за допомогою оцінки структури, виконання плану і динаміки прибутку; оцінки впливу факторів на зміну прибутку (ре-

нтабельності); виявлення резервів зростання прибутку та рентабельності, а також розробка заходів щодо використання виявлених резервів.

З метою повноцінного аналізу показників рентабельності підприємства науковці І. Ю. Єпіфанова та В. С. Гуменюк пропонують проводити факторний аналіз чистого прибутку «аби встановити фактори, які мають позитивний та негативний вплив на формування результативного показника найбільшим та найменшим чином» [1, с. 253], а також чотирифакторну мультиплікативну модель, яка включає розрахунок показників власного капіталу підприємства, коефіцієнта оборотності активів, мультиплікатор власного капіталу та чистої рентабельності.

Зважаючи на те, що прибуток і рентабельність – узагальнюючі показники дохідності підприємства в абсолютному та відносному вимірах відповідно, ми вважаємо, що в повсякденній практиці все ж таки перевагу необхідно віддати проведенню факторного аналізу, разом з тим спостерігати за впливом зовнішніх і внутрішніх факторів на зміну цих результативних показників.

З огляду на проведені нами дослідження існує безліч методів та прийомів аналізу та контролю прибутку й рентабельності підприємства, які мають свої переваги та недоліки, проте з розвитком ринкових економічних відносин в Україні вони продовжують удосконалюватися залежно від способів їх застосування для дослідження того чи іншого об'єкта.

Список використаних джерел: 1. Єпіфанова І. Ю., Гуменюк В. С. Методика оцінювання прибутковості підприємства. *Економіка та управління підприємствами*. 2017. № 12. С. 251-254. 2. Мельник О. В., Полтавець О. В. Фінансові результати діяльності підприємства: визначення, класифікація, управління. URL: <https://www.finalon.com/metodyka-rozrakhunku/229-rentabelnist>. 3. Патарідзе-Вишинська М. В. Визначення та облік фінансового результату: вітчизняний і зарубіжний досвід. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2016. № 2. С. 34-40. 4. Чорна О. М., Мацнева О. О. Механізм управління прибутком підприємства в Україні. *Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції*. 2012. № 1. С. 30-35.

УДК 657.1:65.011.12

Г. І. Кузьменко, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри аудиту та оподаткування
Центральноукраїнський національний технічний університет, м. Кропивницький, Україна

ВИМОГИ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ЗБОРУ ОБЛІКОВИХ ДАНИХ У СИСТЕМІ ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Ключові слова: обліково-інформаційне забезпечення, облікова інформація, ефективність пошуку інформації.

Управління підприємством зумовлює необхідність побудови цілісної концепції, яка дасть змогу на підставі об'єктивної і суб'єктивної інформації приймати оптимальні рішення, які сприятимуть підвищенню ефективності функціонування суб'єкта господарювання. Така концепція може бути реалізована у вигляді системи обліково-інформаційного забезпечення, під яким слід розуміти спеціально організоване систематичне та безупинне спостереження за економічним становищем об'єкта й оперативною його оцінкою. Формування системи облікової інформації для управління являє собою взаємопов'язані дані бухгалтерського та управлінського обліку в складі організації обліку на підприємстві, розробленої облікової політики, а також управлінської звітності. Загалом система обліково-інформаційного забезпечення має бути спрямованою на прийняття оптимальних управлінських рішень на підставі отриманої економічної інформації, ранжованої за рівнем значущості.

Розроблена інформаційна система повинна раціонально поєднувати облік, планування, аналіз та контроль. Відповідно сформована система повинна виконувати такі важливі функції: облікову (відображення інформації з використанням облікових реєстрів та реєстрів, узагальнення її у формах звітності), аналітичну (проведення аналітичних розрахунків та розробка рекомендацій щодо покращення кінцевих результатів фінансово-господарської діяльності підприємства), контрольну (контроль відхилень та процесу виконання запропонованих рекомендацій, втілених в управлінських рішеннях).

Важливими структуроутворюючими елементами такої системи є механізми, що забезпечують організаційні структури інформацією як про нормальне становище економічного середовища, так і про потенційно небезпечне, негативне становище. При цьому повинні від-